

ΑΙ ΣΑΝΔΟΥΧΙΚΑΙ ΝΗΣΟΙ

Α'.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Μεγάλου ἢ Εἰρηνικοῦ ὠκεανοῦ, μεταξύ τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς Ἀσίας, εἰς πλάτος βόρειον, ἀπὸ 19 μέχρις 22 μοιρῶν καὶ μῆκος δυτικὸν 155—160, κεῖται σωρὸς νήσων, δέκα τὸν ἀριθμὸν, ὧν ὀκτὼ κατοικοῦνται ὑπὸ 200 περίπου χιλιάδων ἀνθρώπων. Αἱ νῆσοι αὗται, αἵτινες ὀνομάζονται Σανδουχικαί, εἶναι σχηματισμοῦ ὑφαιστῶδους καὶ διασχίζονται ὑπὸ ὑψηλῶν ὀρέων. Ἡ ὄρησκεία τῶν κατοίκων σήμερον εἶναι χριστιανικὴ καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν συνταγματικῆ βασιλεία, ἐνῶ πρὸ ἐνὸς αἰῶνος σκότος βαθύ ἐβασίλευεν ἐκεῖ, αἰδωλολατρεία χονδροειδῆς καὶ βαρβαρισμὸς ἀνυπόφορος κατεπίεζον τοὺς ἀνθρώπους. Τότε διάφοροι ἀρχηγοὶ ἀνεξάρτητοι ἀπ' ἀλλήλων ἐξουσίαζον τῶν νήσων, διατελοῦντες εἰς ἀτελευτήτους διαπληκτισμοὺς καὶ πολέμους, τείνοντες εἰς τὴν παντελεῖαν τῶν νήσων ἐρήμωσιν. Κατὰ τὸ 1792—1794 ὁ Βαγκόβερ ἐπεσκέφθη τὰς νήσους καὶ ἔκτοτε ἀρχεται ἡ νεωτέρα ἱστορία τῶν.

Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, εἰς ἓκ τῶν μάλα ἰσχυρῶν ἀρχηγῶν ἦτον ὁ Καμεχαμέχας, ἐξουσίαζων μέρος τῆς μεγίστης τῶν νήσων τῆς Χαουάης. Οὗτος βαθμηδὸν κατέκτησε τὴν νήσον ὀλόκληρον καὶ μετὰ ταῦτα ἀπάσας τὰς νήσους καὶ οὕτως ἐγένετο ἀπόλυτος αὐτῶν κύριος καὶ ἀρχηγὸς τῆς νῦν βασιλευούσης δυναστείας. Ὁ λαὸς ἦτο δοῦλος τῶν ἀρχηγῶν οἱ δὲ ἀρχηγοὶ δοῦλοι τοῦ Καμεχαμέχα, ὅστις ὀνομάσθη βασιλεὺς, ἔκτισε φρούρια, ὥπλισε στρατὸν ὅσον ἠδύνατο κατὰ τὸν εὐρωπαϊκὸν τρόπον, προμηθευθεὶς πυροβόλον ἐκ τῶν εὐρωπαϊῶν, κατεσκεύασε στολίσκον καὶ ἐνεφύχωνε τὰς τέχνας τὰς μηχανικὰς, ζητῶν οὕτω νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν πατρίδα του, ὅσας ἐνόμιζε καλὰς μεταρρυθμίσεις.

Ἐν τούτοις ὁ λαὸς πανταχοῦ τῶν νήσων διετέλει εἰς τὸ κατώτατον σημεῖον τῆς κοινωνικῆς ἀθλιότητος· κέθεωροῦντο εὐτυχεῖς ὅταν εἶχον μίαν ψάθαν, πλεγμένην ἀπὸ βοῦρλα ἢ φύλλα, ὀλίγον ἐγγώριον ὑφασμα διὰ νὰ σκεπάζωνται τὴν νύκτα, κολοκύνθια τινὰ διὰ νὰ πίνωσιν ὕδωρ, ἐν ἣ δύο χονδροειδῆ ἐργαλεῖα διὰ νὰ σκάπτωσι τὴν γῆν καὶ τὰ ἐργαλεῖα τὰ

ὅποια ἐχρησίμευον εἰς τὰς ἀπλὰς τῶν βιομηχανίας.» Ἡ κυριώτερα τῶν τροφῆ ἦτο γλυκὴ γεώμηλα, ὠμοὶ ἰχθύες, βανάναι, κοκκοφοίνικες, ἀρτόκαρποι, χοῖροι καὶ κύνες. Μετεχειρίζοντο δὲ καὶ νερκωτικὴν τινα ρίζαν, διὰ νὰ μεθύσκωνται. Κατεσκεύαζον τὰς καλύβας τῶν μὲ ράβδους κεκαλυμμένας μὲ φύλλα ἢ χόρτα. Μία ψάθα ἀπετέλει ὅλα τῶν τὰ ἐπιπλα· λίθος ἢ ξύλον ἦτο τὸ μόνον τῶν προσκαίφαλον, καὶ τὸ δέρμα τῶν, τὰ φορέματά τῶν. Γάμος καὶ οἰκογένεια παρ' αὐτοῖς ἦσαν ἀγνωστῆ· ὀλίγη φροντίς ἐλαμβάνετο διὰ τὰ γεννώμενα τέκνα, τὰ ὅποια ἢ ἀπεδιώκοντο ἢ ἐπνίγοντο ἢ ἐθάπτοντο ζῶντα. Ἡ σκληρότης κατήνησεν ἀκαταλόγιστος. Ἄν τις ἔχανε τὸν ὀφθαλμὸν του ἢ τὸν βραχίονα ἢ ἄλλως πως ἠκρωτηρίαζετο ἐγένετο ὁ κοινὸς περιγελος. Ἄν ὁ ἀρχηγὸς ἤρπαζε τὸν ἀγρόν τινος, ὁ λαὸς διήρπαζεν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχεν ἄλλο. Οἱ ἠλικιωμένοι ἢ ἀσθενεῖς γονεῖς ἐθάπτοντο ζῶντες ἢ ἐκρημνίζοντο εἰς θάλασπον. Οἱ ἀσθενεῖς ἔμενον ἐγκαταλειμμένοι ἀπὸ τοὺς φίλους τῶν, καὶ ἐτυραννοῦντο μὲ τὰς προλήψεις τῶν λεγομένων ἰατρῶν τῶν. Οἱ πάσχοντες τὰς φρένας ἐλιθοβολοῦντο. Αἱ ἀνθρωποσφαίαι ἦσαν μέρος τῆς ὄρησκείας τῶν, καὶ πάντες οἱ κάτοικοι ἐφοβοῦντο τὰς μαγίας, αἱ ὅποια, κατ' αὐτοὺς, ἠδύναντο πολὺ νὰ τοὺς βλάψωσιν ἢ καὶ νὰ τοὺς θανατώσωσιν. Ἀλλὰ τὸ μᾶλλον ἀνυπόφορον μέρος τοῦ ὄρησκευτικοῦ τῶν συστήματος ἦτο τὸ λεγόμενον ταμβοῦ. Τὸ ταμβοῦ ἦτο τότε εἰς τὰς Σανδουχικὰς νήσους ὅ,τι σχεδὸν εἶναι τὸ ρίψιμον ἢ ἀφιέρωμα καὶ σήμερον εἰς τὴν Ἰνδικήν· ἦτο δὲ τόσον στενῶς μετὰ τῆς ὄρησκείας συνδεδεμένον ὥστε ἡ κατάργησις τοῦ ἐνὸς ἔφερε τὴν καταστροφὴν τοῦ ἄλλου. Τότε αἱ ἡμέραι, αἱ θέσεις, τὰ ἄτομα, τὰ πράγματα ἦσαν οὕτως ἀφιερωμένα, καὶ ποιῆ θανάτου ἐπεβάλλετο εἰς τὸν παραβάτην. «Ἄνδρες καὶ γυναῖκες δὲν ἠδύναντο νὰ συντρώγωσιν. Εἰς τὰς γυναῖκας ἦτο ἀπηγορευμένον, ἐπὶ ποιῆ θανάτου, νὰ τρώγωσι χοῖρινον, εἶδη πολλὰ ἰχθύων καὶ τινὰς καρπούς.» Ἄν παρέβαινον τὸ ταμβοῦ καὶ ἀπέφευγον τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἀνθρώπων, ἐνόμιζον

δτι ήτο αδύνατον να αποφύγωσι την εκδίκησιν των προσβληθέντων θεών. Ούτως ο λαός εκείνος, διά των πολέμων, τω παθών και της θρησκείας του, έβαινε προς τον παντέλη όλερόν του.

Τό 1820 πρώτον ήδη εξέπλευσαν εκ της Βοστώνης της Αμερικης, διευθυνόμενοι εις τας Σανδουχικας νήσους, δύο ιεραπόστολοι, εις ιατρος, δύο γραμματοδιδάσκαλοι, εις τυπογράφος, εις γεωργός και τρεις ιθαγενείς των νήσων, οτινες είχαν εκπαιδευθή εν Αμερικη, και είχαν διδαχθή τα διδάγματα της Χριστιανικής θρησκείας και διαφόρους άλλας γνώσεις. Σκοπός των ανθρώπων τούτων ήτο να εκχριστιανίσωσι και εκπολιτίσωσι τούς κατοίκους των νήσων. Μετά πέντε και επέκεινα μηνών πλουσ οι ιεραπόστολοι ειδον τέλος, εξ ογδοήκοντα μιλιών αποστάσεως, την υπέρνω των νεφών ύψουμένην και χιονοσκεπή κορυφήν του όρους Μάουνα-Κέα της νήσου Χαουάης. Ηλπίζον δε να ιδωσι βασιλεύοντα την Καμεχαμέχαν, τούς ειδωλολατρικούς ναούς ανοικτούς και άλλας τας ασχημίας της ειδωλολατρίας περιέμενον «δτι ήθελον αγανακτεϊ την ήμέρα, θεωρούντες τας ανθρωποθυσίας και ήθελον ταράττεσθαι την νύκτα υπό των φωνών των θυμάτων ενόμιζον ότι θα απαντήσωσιν ισχυράν και φοβεράν αντίστασιν εκ μέρος των ειδωλολατρών ιερέων εφοβούντο ότι ήθελον ακούσει τας φρικαλεότητας αγρίου πολέμου και ήθελον ιδεί αίματηράς μάχας πριν ή καταστραφή ή ειδωλολατρεία και ή θρησκεία του Θεου της αγάπης εξαπλωθή.» Αλλ' ουδέν εκ τούτων απήντησαν. Αμα ήγχυροβόλησαν εις την νήσον «εμαθον ότι ο βασιλεύς Καμεχαμέχας ειχεν αποθάνει και ότι ο διάδοχός του εκηρύχθη κατά των πατριών εθών και εθίμων, καταστρέψας τα ειδωλα, κατακάυσας τούς ναούς, καταργήσας το ιερατεϊον και εμποδίσας τας ανθρωποθυσίας. Ένεκα τούτων επανάστασις ειχεν εκραγή, αλλ' ο βασιλεύς, κατασβέσας την επανάστασιν, απεκατέστησε παλιν την ήσυχάν εις το έθνος το όποιον άνευ θρησκείας περιέμενε τον λόγον του Θεου.»

Τό πρώτον βήμα των ιεραποστόλων ήτο να ζητήσωσι την άδειαν από τον νέον βασιλέα να ενκατασταθώσιν. Ο βασιλεύς ωνομάζετο Λιχολίχος και ήτο ανός ακόλαστος τά ήθη αλλά με καλόν εξωτερικόν, νοήμων, ειλικρινής και φιλόανθρωπος.» Ως είδομεν δε ά-

περριψε μεν την θρησκείαν των πατέρων του, αλλά δεν ήτο διατεθειμένος να δεχθή καμίαν άλλην. Παρατηρήσας ότι οι ιεραπόστολοι ειχον ανά μίαν γυναίκα, εφοβήθη μή δοθη παράδειγμα κατά της πολυγαμίας. Ειχεν όμως καλούς συμβούλους, οι όποιοι καλώς τον διεφώτιζον. Οι ιεραπόστολοι, διά να λάβωσι ταχέως την άδειαν εζήτησαν κατ' αρχάς να τούς δοθη δια να μείνωσιν επί εν μόνον έτος. Τούτο τοίς παρεχωρήθη. Τό αυτό έτος ο βασιλεύς μετά της αύλης του κατώκησεν εις άλλην νήσον, ή πρωτεύουσα της όποιας Όνολουλου έγινεν εκτοτε καθέδρα του βασιλείου.

Έντός δύο ετών ή γλώσσα των νησιωτών απέκτησε γραφήν και τότε το τυπογραφείον εβλήθη εις ενέργειαν. «Τό αλφάβητον απετελειτο εκ μόνον δώδεκα γραμμάτων, πέντε φωνηέντων και επτά συμφώνων, αρχούντων προς παράστασιν πασών των φωνών. Έκάστη των συλλαβών απέληγεν εις φωνήεν, εκαστον δε γραμμα ειχε μίαν μόνον φωνήν, ώστε ο συλλαβισμός, ή ανάγνωσις και ή γραφή ήσαν πολύ εύκολοι.» Αμέσως λοιπόν ήρξατο ή επιστολογραφία προς μεγίστην χαράν των τε αρχόντων και του λαου.

Αλλά τό έργον των ιεραποστόλων εκείνων δεν ήρρεσεν εις όλους μάλιστα οι ξένοι, όσοι ειχον μέσον κέρδους ύλικου τας κακάς κλίσεις των εγχωρίων και την άδικίαν, ενόμισαν συμφέρον των να διαβάλλωσιν αυτούς εις τούς ιθαγενείς, ως ελθόντας με σκοπόν δόλιον να υποδουλώσωσι τας νήσους. Τό τοιοϋτον όμως ταχέως εγνώσθη ως συκοφαντία και επομένως οι ιεραπόστολοι δεν απεδιώχθησαν, μάλιστα δεπροσετέθησαν ειςαυτούς και άλλοι.

Ευθύς εξ αρχής της αποστολής ταύτης απεδείχθη ότι ή χριστιανή σύζυγος και ή χριστιανική οικογένεια δύνανται να επιδράσωσι μεγάλως επί απολιτίστων λαών. Καλώς ανυπεθεραμμένοι χριστιαναι νεάνιδες εζήσκησαν άμέσως μεγάλην επί των Σανδουίχων επιρροήν. Αυται άμέσως εδειξαν εις τας εγχωρίους γυναίκας πώς να ενδύωσιν έαυτάς και τά τέκνα των, και διά της καλής των διαγωγής ήσαν ακαταμάχητοι κήρυκες της αληθείας. Εν αρχή της εγκαταστάσεως των ιεραποστόλων αι γυναίκες αυτών αυται κατώκησαν εις καλύβας όμοίας με τας των ιθαγενών, περιεχούσας εν μόνον δωμάτιον αλλά βαθυιδόν τόσον μετέβαλον τας κατοικίας

Η ΑΠΟ ΤΗΣ ΓΗΣ ΑΠΟΣΤΑΣΙΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

των και τόσον επεδράσαν διά της βαθμιαίας των προόδου επί των ιθαγενών ώστε μετά δεκαπέντε έτη ολίγοι πλέον κατώκουν εις καλύβας. Η βαθμιαία βελτίωσις της θέσεως των ιεραποστόλων επενήργησε περισσότερο ή όσον πασα άλλη ταχεία μεταβολή ήδύνατο να επεργήση. Προσέτι ή από τόπου εις τόπον μετάβασις ήτο πολύ δύσκολος και μόνον πεζώς εγίνετο. Αλλα δεν υπήρχε. Κρέας δε αλατισμένον και δίπυρα εκ των πλοίων ήσαν ή κυριώτερα τροφή των ιεραποστόλων. Συχνάκις ή υπομονή των συζύγων των ετίθετο υπό σκληράν δοκιμασίαν κατά τό πρώτον και δεύτερον έτος αι γυναίκες εβιάζοντο να μείνωσιν επί πολύ εις τό άχύρινον ανάκτορον νησιωτιδός τινος βασιλίσσης, περιμένουσαι να ευδοκήση ή βασιλεία της όπως αφήση τό χαρτοπαίγιον να δοκιμάση εν ένδυμα. Μετά τινά έτη ή αυτή μεγαλειότης, καθημένη σωφρόνως εις τό γραφείον εδιδάσκετο να ανογινώσκη και να γράφη, αι δε κυριαί της πώς να ράπτωσιν ένδυματα μεταξωτά! πλην «και μεταξυ αυτών χειριδιόν τι, ως κυνάριον, τριβόμενον εις τά ένδυματα προς αποδείξειν, του ότι ο πολυτισμός και ο βαρβαρισμός δυνατόν να εύρίσκωνται συνάμα και να συμβαδίζωσιν εις βασιλίσσης τινός ανάκτορον.» Ταχέως εν τούτοις οι εγχώριοι ήρχισαν να μιμνώνται τας των ξένων κατοικίας, ως προς τά επιπλα, ως και προς τά φορέματα, προμηθευόμενοι τραπέζας, σκαμνία, γραφεία, κλίνας, ύέλια παράθυρα και παραπετάσματα.

Εις τά χρονικά του κράτους των νήσων αναγινώσκειται ότι ο βασιλεύς και ο νεώτερος αυτου αδελφός, μετά δώδεκα αρχηγών και άλλων τόσων γυναικών εκ των πρώτων εμάνθανον τότε να αναγινώσκωσι και να γράφωσι. Μικρά τις συγγενής του βασιλέως αποθανούσα ετάφη χριστιανικώς. Γάμοι ήρχισαν να ευλογώνται δημοσία. Ο βασιλεύς διετάξε κατάπαυσιν από πάσης εργασίης την κυριακήν ήμέραν και έθεσε ποινήν εις τον παραβάτην. ο δε κήρυξ του περιερχόμενος κατά τό σάββατον εκήρυττε τον νέον νόμον. Πλην τό κυριώτατον πάντων είναι ότι πολλοί εν ειλικρινεία παρεδέχθησαν τας διδασκαλίας του Σωτήρος και εγένοντο ένθερμοι του Χριστου όπαδοί, περί τινων εκ των όποιων θα όμιλήσωμεν ακολούθως.

Όσοι δύνανται να παρακολουθώσι την βαθμιαίαν των επιστημών τελειοποίησιν βεβαίως πολλήν δοκιμάζουσι την ευχαρίστησιν, θεωρούντες τας κατά τας ήμέρας ήμων γινόμενας προόδους εις πάντα τά είδη των ανθρωπίνων γνώσεων, μεταξύ των όποιων ή αστρονομία κατέχει πάντοτε την πρώτην θέσιν, ως ή μάλλον ακριβής και ή μάλλον ύψηλή πασών. Η αστρονομία έχει πολλά περι τά όποια περιστρέφεται, εν όμως εκ των ύψηλότερων αυτης έργων είναι ή των αποστάσεων καταμέτρησις, αποστάσεων ουχι προσήτων ή μικρών, αλλά μεγάλων και απροσήτων οίαι είναι αι των αστέρων αποστάσεις. Πρώτος όστις ήρξατο μετά τινος επιτυχίας να καταμετρή τας μεγάλας ταύτας και απροσήτους αποστάσεις, είναι ο πολυς Ίππαρχος, ο εν Λικία της Βιθηνίας γεννηθείς. Μετεχειρίσθη δε προς τούτο την παράλλαξιν, αλλ' ή ατέλεια των εργαλείων του δεν τω επέτρεψε να φθάση και εις εξαγόμενα ακριβή.

Είναι εις πάντας γνωστόν ότι όταν βλέπωμεν αντικείμενον τι, ως λ. χ. δένδρον τι, μακρόθεν, τό αντικείμενον τούτο μας φαίνεται μικρόν, ενφ όταν βλέπωμεν τό αυτό αντικείμενον εκ του πλησίον μας φαίνεται μέγα. Τα αντικείμενα λοιπόν όσον απομακρυνόμεθα απ' αυτών, τόσον μικρότερα μας φαίνονται, και αντιστρόφως, όσον πλησιάζομεν αυτά τόσον τά βλέπομεν μέγαλα. Αν, ιστάμενος εις θέσιν τινά, ιδω δένδρον τι και έπειτα απομακρυνθώ άλλο τόσον διάστημα και τό ιδω πάλιν, τό δένδρον θα μοι φανη κατά τό ήμισυ ύψηλόν ή την πρώτην φοράν αν δε τριπλασιάσω τό διάστημα και ή γραμμή ή παριστώσα τό ύψος του δένδρου θέλει σμικρυνθη εις τό τρίτον. Αν λοιπόν γνωρίζω τό ύψος του δένδρου και ιδω αυτό από διάστημα απροδιόριστον είναι πολύ δυνατόν, από τό φαινόμενον τότε ύψος του, να εύρω κατά πόσον είμαι μακράν αυτου, ως, και αν γνωρίζω την απόστασιν και έχι τό ύψος, δύναμαι εξ αυτης να εύρω τό ύψος του δένδρου. Τό εις εμε φαινόμενον μέγεθος του δένδρου, εξαρτάται από την γωνίαν ήτις σχηματίζεται μεταξύ των δύο άκρων αυτου και του όφθαλμου μου, γωνία ήτις όσον πλησιάζω τό δένδρον τόσον ανοίγεται και γίνεται μεγαλητέρα, και όσον απομα-

κρύνονται τόσο γίνεται μικρότερα ήτοι κλείεται· τὸ δὲ τρίγωνον, τὸ ὁποῖον σχηματίζεται ἀπὸ τὴν μίαν ἄκρην τοῦ δένδρου μέχρι τοῦ ὀφθαλμοῦ μου, ἀπὸ τὴν ἄλλην ἄκρην τοῦ δένδρου μέχρι τοῦ ὀφθαλμοῦ καὶ ἀπὸ τὸ ὕψος αὐτοῦ, μοὶ παρέχει τὸ μέσον νὰ εὔρω τὸ ὕψος του ἂν γνωρίζω τὴν ἀπόστασιν, ἢ νὰ εὔρω τὴν ἀπόστασιν, ἂν γνωρίζω τὸ ὕψος του. Ἄλλὰ ὁ τρόπος οὗτος τῆς μετρήσεως ὑποθέτει ἀντικείμενα προσητά. Διὰ νὰ εἰξεύρω πόσον ἀπέχω τοῦ δένδρου πρέπει νὰ δύναμαι νὰ τὸ πλησιάσω καὶ ν' ἀπομακρύνωμαι διὰ νὰ μετρῶ· καὶ πάλιν, διὰ νὰ εἰξεύρω τὸ ὕψος αὐτοῦ πρέπει νὰ τὸ πλησιάσω καὶ νὰ τὸ μετρήσω. Διὰ τὰ ἀπρόσητα λοιπὸν δὲν ἰσχύει ὁ τρόπος οὗτος· ὑπάρχει ὅμως ἄλλος ἀνάλογος αὐτοῦ καὶ ἐπὶ τῆς αὐτῆς βασιζόμενος ἀρχῆς, τὸν ὁποῖον εἰς τοιαύτας περιστάσεις δύναμεθα νὰ μεταχειρισθῶμεν. Ἄς υποθέσωμεν ὅτι ἀπὸ θέσιν τινὰ θεωρῶ ἐν δένδρον τὸ ὁποῖον δὲν ἔμπορῶ νὰ πλησιάσω· δύναμαι βεβαίως τότε νὰ σημειώσω ἀκριβῶς ποῦ ἡ κορυφὴ αὐτοῦ ἀντικρίζει· ἀφοῦ πράξω τοῦτο βαδίζω βήματ' ἕνα, λ. χ. ἑκατὸν, ἔχω τὸ δένδρον εἴτε ἀκριβῶς πρὸς τὰ δεξιὰ μου, εἴτε ἀκριβῶς πρὸς τὰ ἀριστερά, καὶ ἀπὸ τῆς νέας ταύτης θέσεως παρατηρῶ πάλιν ποῦ ἀκριβῶς ἡ κορυφὴ αὐτοῦ ἀντικρίζει. Θὰ ἴδω βεβαίως ὅτι ἡ κορυφὴ ἐκείνη δὲν ἀντικρίζει πλέον τὸ πρῶτον σημειωθὲν μέρος, ἀλλὰ μετετοπίσθη· τὴν μετατόπισιν ταύτην ἔμπορῶ νὰ ὀνομάσω π α ρ ἄ λ λ α ξ ι ν. Εἶναι φανερόν ὅτι ὅταν δὲν ἦμαι πολὺ μακρὰν τοῦ δένδρου με ἑκατὸν βήματα ἢ κορυφὴ του θὰ μοὶ φανῆ ὅτι ἐξετοπίσθη πολὺ, ἐνῶ ἂν ἀπέχω πολὺ ἢ ἐκτόπισις θὰ μοὶ φανῆ ὀλίγη. Ὅσον λοιπὸν εἶμαι πλησίον τοῦ δένδρου τόσο μεγαλύτερη θὰ ἦναι καὶ ἡ ὀνομασθεῖσα παράλλαξις του καὶ ὅσον εἶμαι μακρὰν τόσο αὐτὴ θὰ εἶναι μικρὰ, διότι τίποτε ἄλλο δὲν εἶναι αὐτὴ παρὰ τὸ μέγεθος ὑπὸ τὸ ὁποῖον θὰ ἔβλεπον τὸ διάστημα τῶν ἑκατὸν ἐκείνων βημάτων ἂν ἤμην ἐπάνω εἰς τὸ δένδρον καὶ εθεώρουν αὐτὸ τὸ διάστημα ἀπὸ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ. Ὅσα λοιπὸν ἀντικείμενα δὲν δύναμαι σαματικῶς νὰ πλησιάσω, διὰ τῆς μεθόδου ταύτης καὶ τὰ πλησιάσω νοερῶς καὶ ἀκριβῶς τὰ καταμετρῶ.

Π α ρ ἄ λ λ α ξ ι ε ς λοιπὸν εἰς τὴν ἀστρονομίαν, εἶναι ἡ φαινόμενη μετατόπισις ἐνὸς ἀστέρος, θεωρουμένου ἀπὸ δύο διαφορετικὰ μέρη τῆς γῆς ἢ καὶ τῆς τροχιάς αὐτῆς. Ὅ-

ταν γνωρίζωμεν ἀκριβῶς πόσον ἀπέχουσιν ἀλλήλων τὰ δύο διαφορετικὰ μέρη τῆς γῆς ἐξ ὧν παρατηρήθη ὁ ἀστὴρ, καὶ γνωρίζωμεν ἀκριβῶς τὴν παράλλαξίν του, ἢτοι πόσον μετετοπίσθη θεωρούμενος ἀπὸ τὰ δύο διάφορα ταῦτα μέρη, δὲν εἶναι πλέον δύσκολον νὰ μάθωμεν καὶ πόσον ἀπέχει ἀφ' ἡμῶν, διότι εἰξεύρομεν ὅτι ἂν ἤμεθα ἐπάνω εἰς τὸν ἀστὴρα ἐκεῖνον τὸ μετρημένον διάστημα, τὸ μεταξὺ τῶν μερῶν τῆς γῆς, ἐξ ὧν εἶδομεν αὐτόν, θὰ μᾶς φανῆ ἀκριβέστατα τόσο, ὅσον αὐτὸς μᾶς ἐφάνη ὅτι μετετοπίσθη. Ἀφοῦ δὲ εὔρομεν πόσον ἀπέχει ἀφ' ἡμῶν καὶ μετρήσομεν πόσον μικρὸς φαίνεται εὔρισκομεν καὶ πόσον μέγας εἶναι.

Ἄλλὰ ὅσον εὐκολα φαίνονται ταῦτα εἰς τὴν θεωρίαν, εἰς τὴν πράξιν ὅμως εἶναι δυσκολώτατα, διότι, καίτοι ἡ γῆ ἀκριβῶς καταμετρήθη καὶ δύναμεθα νὰ γνωρίζωμεν τὰς μεταξὺ τῶν μερῶν αὐτῆς ἀποστάσεις καλῶς, οἱ ἀστέρες ὅμως τόσο πολὺ ἀπέχουσιν ἀφ' ἡμῶν ὥστε αἱ παράλλαξις των μόλις με τὸ χόνδρωμα τῆς τριχὸς δύνανται νὰ μετρῶνται, ἂν ὄλως δι' ὄλου δὲν εἶναι ἀνεπαίσθητοι. Ἀπαιτοῦνται λοιπὸν ἐργαλεῖα ἀκριβέστατα, ἐργαλεῖα μικρομετρικὰ, τὰ ὁποῖα ὁ Ἰππαρχος δὲν εἶχε καὶ τὰ ὁποῖα μόλις οἱ σημερινοὶ κατασκευάζουσιν. Ἡ ἐπιχειρήσις του ὅμως αὕτη, ὡς λέγει καὶ ὁ Βαϊλλύς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀστρονομίας του, «ἡ ἰδέα τοῦ νὰ καταμετρήσῃ τὰς ἀποστάσεις τῶν ἀστέρων, τῶν τόσο ἀφ' ἡμῶν ἀπεχόντων, εἶναι ἢ μᾶλλον ἔκτακτος ἢν τοῦ ἀνθρώπου ἢ διάνοια συνέλαβεν. Ὁ ἰδιώτης ἐκπλήσσεται καὶ δὲν πιστεύει ὁ πεπαιδευμένος θαυμάζει θεωρῶν τὴν σμικρότητα τοῦ ἀνθρώπου, εὔρισκομένου ἐπὶ σφαίρας τόσο μικρᾶς.»

Ἐν ἐκ τῶν δυσκολωτέρων προβλημάτων τῆς ἀστρονομίας εἶναι νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβῶς πόσον ἀπέχομεν τοῦ ἡλίου, πρόβλημα τὸ ὁποῖον εἰσέτι τελικῶς δὲν ἐλύθη, καὶ τοι ἢ ἀπόστασις αὕτη, ἢ ἀπὸ τῆς γῆς μέχρι τοῦ ἡλίου, χρησιμεύει ὡς μονὰς μέτρους, εἰς τὰς καταμετρήσεις τῶν ἀποστάσεων τῶν ἄλλων ἀστέρων. Ὅτι δὲ εἶναι δυσκολώτατον ἀποδεικνύουσιν αἱ προσπάθειαι πάντων τῶν ἀστρονόμων ἀπὸ τοῦ Ἰππαρχοῦ μέχρι σήμερον ὅπως λύσωσιν αὐτὸ τελικῶς. Ὁ νῦν βασιλικὸς ἀστρονόμος τοῦ ἀστεροσκοπεῖου Γρήνουϊτς, ὁμιλῶν περὶ τοῦ εὐγενεστάτου τούτου προβλήματος τῆς ἀστρονομίας λέγει: «Εἶναι εὐκολὸν νὰ μετρηθῇ ἐπὶ τῆς γῆς γραμ-

μή τις μιλιά τινὰ μακρὰ, καὶ εὐκολὸν νὰ γίνωσιν ἐργασίαι τινὲς γαιοδοιτικαί, καὶ εὐκολὸν δι' αὐτῶν νὰ προσδιορισθῇ τῆς γῆς τὸ μέγεθος με πολλὴν ἀκριβείαν λαμβάνοντες δὲ ὡς βάσιν τὰ μέτρα ταῦτα εἶναι εὐκολὸν νὰ μετρηθῇ ἢ ἀπόστασις τῆς σελήνης με παραμικρὰν ἀνακρίβειαν. Πλὴν ἡ καταμέτρησις τῆς ἀποστάσεως τῆς σελήνης οὐδ' ὄλως βοηθεῖ εἰς τὴν καταμέτρησιν τῆς τοῦ ἡλίου ἀποστάσεως, ἥτις πρέπει νὰ θεωρῆται ὡς ὄλως ἀνεξάρτητος πράξις. Ὁ δεῦτερος λόγος τοῦ ὅτι τοῦτο εἶναι τὸ εὐγενέστατον τῆς ἀστρονομίας πρόβλημα, συνίσταται εἰς τὸ ὅτι, ὅπως δὴ ποτε καὶ ἂν πλησιάσωμεν αὐτό, ἀπαιτεῖται ἅπασαν ἡμῶν τὴν προσοχὴν, ἅπασαν ἡμῶν τὴν ἐπιδεξιότητα καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ὄλων ἡμῶν τῶν γνώσεων, τῶν ἀφορωσῶν προηγούμενα ἀστρονομικὰ γεγονότα, ὅπως φάσωμεν εἰς ὅποσον ἀκριβὲς ἀποτέλεσμα. Τρίτος λόγος εἶναι ὅτι ἐκ τοῦ προσδιορισμοῦ τῆς ἀποστάσεως ταύτης ἐξαρτῶνται πᾶσαι αἱ ἀστρονομικαὶ καταμετρήσεις, αἱ πέραν τῆς σελήνης.»

Πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς παραλλάξεως τοῦ ἡλίου οἱ νεώτεροι ἀστρονόμοι μετεχειρίσθησαν διαφόρους τρόπους, ὧν κυριώτατος θεωρεῖται ἡ παρατήρησις τῆς φαινόμενης διαβάσεως τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου· τὸ τοιοῦτον ὅμως συμβαίνει πολὺ σπανίως καὶ ἰδοῦ διατί. Ὁ χρόνος τῆς περι τὸν ἡλιον περιστροφῆς τῆς Ἀφροδίτης εἶναι 224 ἡμέραι καὶ 17 ὥραι κατὰ τὸ διάστημα ὅμως τοῦτο ἡ γῆ μας, κινουμένη περὶ τὸν ἥλιον, διατρέχει τὰ δύο τρίτα σχεδὸν τῆς τροχιάς τῆς· ὥστε διὰ νὰ μᾶς φανῇ ὅτι ἡ Ἀφροδίτη ἐξετελεσε κύκλον ὀλόκληρον περὶ τὸν ἥλιον πρέπει νὰ διατρέξῃ καὶ ἄλλον ἀκόμη διάστημα, ἰσοδυναμοῦν με 216 μοίρας οὐρανοῦ τόξου, καὶ χρειάζεται τὸ ὄλον ἡμέρας 584. Ἐπειδὴ δὲ αἱ 216 μοῖραι πολλαπλασιαζόμεναι ἐπὶ 5, δίδουσιν ἀκριβῶς 1080 μοίρας, ἢτοι 3 ὀλοκλήρους κύκλους, ἔπεται ὅτι χρειάζονται πέντε φαινόμεναι περιστροφαὶ διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὸ αὐτὸ τοῦ οὐρανοῦ σημεῖον. Αἱ 5 φαινόμεναι περιστροφαὶ ἀπὸ ἡμέρας 584 φέρουσιν ἡμέρας 2920, ἢτοι ὀκτὼ ὀλόκληρα ἔτη. Ἄν ἡ τροχιά τῆς Ἀφροδίτης ἔκειτο εἰς τὸ αὐτὸ ἐπίπεδον με τὴν τροχιάν τῆς Γῆς καὶ 584 ἡμέρας θὰ ἐβλέπομεν αὐτὴν διαβαίνουσαν ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου. Τὸ ἐπίπεδον ὅμως ἐφ' οὗ κινεῖται ὁ πλανήτης οὗτος εἶναι κεκλιμένον 3 μοίρας καὶ 24 λεπτά ἐπὶ τοῦ

ἐπίπεδου τῆς τροχιάς τῆς Γῆς, ἢτοι τῆς ἐκλειπτικῆς, καὶ διὰ νὰ τὴν ἴδωμεν διαβαίνουσαν πρέπει τὸν καιρὸν καθ' ὃν ἔρχεται μεταξὺ ἡλίου καὶ γῆς νὰ εὔρισκεται ἐπάνω ἢ πλησίον εἰς τὰ σημεῖα κατὰ τὰ ὁποῖα αἱ δύο τροχιαὶ τέμνονται. Τοῦτο θὰ ἐπανελαμβάνετο κάθε ὀκτὼ ἔτη ἂν ὁ πλανήτης μετὰ τὴν παρέλευσιν τοῦ χρονικοῦ τούτου διαστήματος ἐπανήρχετο ἀκριβέστατα εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, τὸ πλάτος ὅμως αὐτοῦ, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν γῆν καὶ τὸν ἥλιον, μετὰ ὀκτὼ ἔτη γίνεται 20 ἕως 24 λεπτά τῆς μοίρας· καὶ διὰ τοῦτο μόνον δις ἐν διαστήματι ὀκτὼ ἔτων δύναμεθα νὰ τὴν ἴδωμεν διαβαίνουσαν ἀκολούθως δὲ ἀπαιτοῦνται ὑπὲρ τὰ 100 ἔτη διὰ νὰ ἐπανεέλθῃ.

Οὐδεμίαν ἔχομεν εἰδήσιν ἂν οἱ ἀρχαῖοι ἀστρονόμοι παρατήρησαν ποτε τὴν ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου διάβασιν τῆς Ἀφροδίτης, πλὴν δὲ ἤττον ἂν μετεχειρίσθησαν τὴν διάβασιν αὐτῆς πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς ἡλιακῆς παραλλάξεως. Οἱ πρῶτοι, εὖς γινώσκουμεν ὅτι παρατήρησαν τὸ σπάνιον τοῦτο φαινόμενον, εἶναι δύο νέοι εἰς τὰ περίχωρα τῆς Λιβερπούλης τὸ 1639, περὶ ὧν εἰς ἀκόλουθον φυλλάδιον γενήσεται λόγος.

Ὁ Δελάβρος παρέχει τὸν ἑξῆς πίνακα τῶν διαβάσεων τῆς Ἀφροδίτης ἐπὶ τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου μετὰ τὸ 1639. Αἱ ἡμερομηνίαι εἶναι κατὰ τὸ νέον ἢ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον.

1761	5	Ἰουνίου	2147	10	Δεκεμ.
1760	3	Ἰουνίου	2125	8	Δεκεμ.
1874	8	Δεκεμβ.	2247	11	Ἰουν.
1882	6	Δεκεμβ.	1255	8	Ἰουν.
2004	7	Ἰουνίου	2360	12	Δεκεμ.
5012	5	Ἰουνίου	2368	10	Δεκεμ.

Ἐκ τοῦ πίνακος τούτου φαίνεται ὅτι 1ον. Δύο διαβάσεις κατ' Ἰούνιον ἀκολουθοῦνται ὑπὸ δύο κατὰ Δεκέμβριον διαβάσεων καὶ

2ον. Ὅτι ἡ δευτέρα διάβασις προηγεῖται κατὰ δύο ἡμέρας τῆς ἡμερομηνίας τῆς πρώτης.

Ἡ πρώτη διάβασις τῆς Ἀφροδίτης, ἢν οἱ ἀστρονόμοι παρατήρησαν ἐπὶ σκοπῶ τῆς ἐξακρίβωσεως τῆς ἡλιακῆς παραλλάξεως εἶναι ἢ κατὰ τὸ 1761 γενομένη. Τότε ὁ Δ. Μασκελύνης μετέβη εἰς τὴν νῆσον τῆς Ἀγ. Ἐλένης, οἱ ΚΚ. Μασῶν καὶ Δίξων εἰς τὸ Ἀκρωτήριο τῆς καλῆς Ἐλπίδος, ὁ Κ Πιγγρέ εἰς

την νήσον Ροτριγέζ εις τὸν Ἰνδικὸν ὠκεανόν, ὁ Ἀββὰ Σάππης εἰς Τοβέλσκην τῆς Σιβηρίας καὶ ὁ Κ. Ρουμόβσκη εἰς Σελιγγίσκην παρὰ τὰ Μογγολικὰ μεθόρια. Τὰ ἐξαγόμενα ὁμοίως τῶν κατὰ τὴν διάβασιν ταύτην παρατηρήσεων δὲν εὐρέθησαν οἷα γενικῶς ἠλπίζετο. Ἀμέσως τότε ἤρξαντο προετοιμασίαι διὰ νὰ παρατηρηθῇ ἡ κατὰ τὸ 1769 διάβασις καλλιτέρον. Τότε ἐστάλη εἰς τὸν νότιον Εἰρηρικὸν ὠκεανόν ὁ πλοίαρχος Κούκ καὶ οἱ ΚΚ. Γρήν καὶ Σόλανδρος, εἰς τὸ φρούριον τοῦ Πρίγγιπος τῆς Ουάλλιας, εἰς Οὐδσονος κόλπον, ὁ Ουάλλης Δυμόνδος, εἰς τὸν Ἄγ. Ἰωσήφ τῆς Καλλιφορνίας ὁ Σάππης, Δόξης, Μεδύνης καὶ Παύλης. Ὁ Ρουμόβσκη παρετήρησεν ἀπὸ τὸν κόλπον τῆς Λαπλανδίας καὶ ἀπὸ τὴν Βαρδούην, νήσον τοῦ ἀρκτικοῦ ὠκεανοῦ, κατὰ τὴν βορειανατολικὴν ἀκρὰν τῆς Νορβηγίας οἱ ΚΚ. Χέλ', Σάζνοβιξ καὶ Βοργρέβιχ. Ἀμέσως μετὰ τὴν διάβασιν αἱ παρατηρήσεις ἤρηνθησαν καὶ ἐβασανίσθησαν ὑπὸ τῶν μεγαλητέρων μαθηματικῶν τῆς ἐποχῆς καὶ μάλιστα ὑπὸ τοῦ Λαλάνδου, ὅστις συναθροίσας τὰς κυριωτάτας, ἐδημοσίευσεν αὐτὰς εἰς πραγματείαν τινὰ περὶ τῆς διαβάσεως. Ἐκ τῆς βασάνου τῶν παρατηρήσεων προέκυψεν ὅτι ὁρίζοντιος ἰσημερινῆ παράλλαξις τοῦ ἡλίου, κατὰ μὲν τὸ Πλανμάνον 8" 43, κατὰ τὸν Πιγγρέ 8" 84, κατὰ τὸν Εὐλερον 8" 82, κατὰ τὸν Χορνεσθὺ 8" 78, κατὰ τὸν Λαλάνδον 8" 50, κατὰ τὸν Λέξελ 8" 68, κατὰ τὸν Σμίθ 8" 64 καὶ κατὰ τὸν Μασκελύνον 8" 72. Διὰ τῶν ἀριθμῶν τούτων, δηλοῦντων ὅτι μικρὰ ὡς τόσα δευτερόλεπτα τῆς μοίρας καὶ ἑκατοστὰ δευτερολέπτου φαίνεται ἡ ἡμιδιάμετρος τῆς γῆς μας θεωρουμένη ἀπὸ τοῦ κέντρου τοῦ ἡλίου, εἶναι εὐκόλον νὰ προσδιορισθῇ ἡ τοῦ ἡλίου ἀπόστασις, ἀφοῦ ἀκριβῶς γινώσκωμεν τὸ μέγεθος τῆς γῆς διὰ τὸν διαμέτρον. Ὅριστικῶς ὁμοίως ὅτι ὁ Ἐγκελος ἐδημοσίευσεν δύο ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συγγράμματα τὸ 1822 καὶ 1824, εἰς τὸ δεύτερον τῶν ὁποίων ὀριστικῶς ἔλεγε τὴν παράλλαξιν ἴσην μὲν 8" 578, πάντες οἱ ἀστρονόμοι ἐδέχθησαν τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν καὶ ἐπομένως προσδιώρισαν εἰς 95,300,000 μιλίων τὴν ἀπὸ τῆς γῆς μας μέχρι τοῦ ἡλίου ἀπόστασιν.

Κατὰ τὸ 1862 διάφοροι ἀστρονομικοὶ παρατηρήσεις, ἔκ τε τοῦ βορείου καὶ νοτίου ἡμισφαιρίου γενόμεναι, ἔδειξαν ὅτι ἡ ἀπόστασις αὕτη τοῦ ἡλίου πρέπει νὰ προσδιωρισθῇ

μεγαλειτέρα τῆς πραγματικῆς. Ὁ Κ. Βερριέρος, καταγινόμενος εἰς σύνταξιν νέων ἡλιακῶν καὶ πλανητικῶν πινάκων, ἀνεγνώρισεν ὅτι κατὰ τὰς ἀπαιτουμένας θεωρίας, ὁ ἐν λόγῳ ἀριθμὸς εἶναι πολὺ μέγας. Ὁ Κ. Φουκῶλδος ἐκτελῶν πειράματα ἐπὶ τῆς ταχύτητος τοῦ φωτός εὔρε τὸ αὐτὸ, καὶ τέλος ὁ Κ. Χάνοεν, βασανίζων τὴν θεωρίαν τῆς σελήνης, ἀνεκάλυψεν ὅτι ἀπαιτεῖται τροποποιήσις τοῦ ὀρισθέντος ἀριθμοῦ διὰ νὰ συμφωνήσωσιν αἱ παρατηρήσεις. Συνεπεία τῶν ἀποδείξεων τούτων, ὁ Κ. Στόν ἀνέλαβε νὰ βασανίσῃ καὶ πάλιν τὰς κατὰ τὸ 1769 παρατηρήσεις, καὶ ἐκ τῆς ἐργασίας του ταύτης προέκυψεν ὅτι ἡ ἡλιακὴ παράλλαξις δὲν εἶναι ὡς ὁ Ἐγκελος προσδιώρισεν 8" 578, ἀλλὰ 8" 91, ἤτοι 0" 33 μεγαλιτέρα. Ὁ Βερριέρος προσέτι, διὰ τῶν φαινόμενων κινήσεων τοῦ ἡλίου καὶ τῶν πλανητῶν ἐξήγαγεν 8" 92. Οἱ ΚΚ. Χάνσεν καὶ Στόν ἐκ τῆς σεληνιακῆς θεωρίας, ὁ μὲν 8" 92, ὁ δὲ 8" 85. Ἐκ παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ πλανήτου Ἄρεως, γενομένων τὸ 1862 εἰς τε τὸ βόρειον καὶ νότιον ἡμισφαίριον, οἱ ΚΚ. Οὐιννέκης, Στόν καὶ Νεουκόμπ, ἐργασθέντες ἀνεξαρτήτως ἕκαστος, κατήντησαν εἰς μικρὸν διαφέροντας ἀριθμούς. Ὁ Κ. Φουκῶλδος προσέτι διὰ τῆς ταχύτητος τοῦ φωτός ἦλθεν εἰς ὅμοιον συμπέρασμα. Ὅλων τούτων τῶν ἀριθμῶν ὁ μέσος εἶναι 8" 9, διαφέρον ἀπὸ τὸν τοῦ Ἐγκέλου κατὰ ἓν τρίτον τοῦ δευτερολέπτου τῆς μοίρας, δηλαδή ὅσον χονδρῆ φαίνεται μία ὀριζή ἀνθρωπίνῃ βλεπομένη ἀπὸ 20 ὀργυίων διάστημα! καὶ ὁμοίως τὸ μικροσκοπικὸν τοῦτο μέγεθος μεταβάλλει κατὰ 3,500,000 μίλια περίπου τὴν μεταξὺ ἡλίου καὶ τῆς ἀπόστασιν. Ἐδείχθη λοιπὸν ὅτι πρέπει νὰ καταβιβασθῇ ὁ ἀριθμὸς 95,300,000 εἰς μόνον 92,000,000 μιλίων.

Διὰ νὰ βεβαιωθῇ λοιπὸν ὁ τελευταῖος οὗτος ἀριθμὸς καὶ λυθῇ, εἰ δυνατόν, ὀριστικῶς τὸ ἀληθὲς μέγεθος τοῦτο τῆς ἀστρονομίας πρόβλημα ἐλήφθη πᾶσα πρόνοια καὶ ἐγένοντο πλεῖστα οἷα προετοιμασίαι ὅπως ἡ κατὰ τὸν ἐρχόμενον μῆνα γενησομένη διάβασις τῆς Ἀφροδίτης παρατηρηθῇ ὅσον τὸ δυνατόν ἀκριβῶς. Διὰ τῶν παρατηρήσεων τούτων θὰ λυθῶσι μὲν καὶ ἄλλα ἀστρονομικὰ ζητήματα, ὡς τὸ περὶ ἀτμοσφαιρας τῆς Ἀφροδίτης καὶ ἄλλα, θὰ προσδιορισθῇ δὲ ἀκριβῶς πόσον μακρὰν ἀπ' ἡμῶν θὰ εὐρίσκηται ὁ πλανήτης τὴν ὄραν τῆς διαβάσεώς του, καὶ ἐκ τούτων θὰ

ἐξαχθῇ ἀκολουθῶς τὸ πόσον ἀπέχει ἀπ' ἡμῶν ὁ ἡλιος ἀκριβῶς. Ἐλπίζωμεν ὅτι ὁ οὐρανὸς θὰ φανῇ εὐμενὲς εἰς τὰς προσπάθειάς τῆς ἀληθοῦς ἐπιστήμης.

Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΣΕΛΗΝΗΣ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΕΡΧΟΜΕΝΟΝ ΜΗΝΑ

Νέα σελήνη 28 Ὀκτωβρίου.

Κατὰ τὸν μῆνα τούτον πλησιέστατος τοῦ ἡλίου πρὸς ἀνατολάς, ἔσται ἀνατέλλον καὶ δύων ὀλίγον μετὰ τὸν ἡλιον, εἶναι ὁ πλανήτης Ἐρμῆς πλησίον τούτου ἡ Σελήνη διέρχεται τὴν 29ην Ὀκτωβρίου. Τὴν 31ην ἰδίότη σελήνη διέρχεται πλησίον τῆς Ἀφροδίτης, ἣτις ἤδη μετὰ ταχύτητος προβαίνει πρὸς τὸν ἡλιον, διὰ νὰ διέλθῃ μεταξὺ ἡμῶν καὶ αὐτοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ καθ' ἡμᾶς Νοεμβρίου, τὴν 3ην τοῦ ὁμοίου ἡ σελήνη θὰ εὐρεθῇ πλησίον τοῦ Κρόνου, προχωροῦντος καὶ τούτου νὰ χωθῇ πέραν τοῦ ἡλίου. Τὴν 22 πρὸς ὁ δρομῶν μας θὰ διέρχεται πλησίον τοῦ Ἄρεως καὶ τοῦ Διὸς, διελθόντων ἤδη ὀπισθεν τοῦ ἡλίου καὶ εὐρισκομένων πρὸς δυσμὰς αὐτοῦ. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἡμερῶν τούτων ὁ Ἐρμῆς στρέφεται πρὸς δυσμὰς τοῦ ἡλίου καὶ κατατᾶ ἀστὴρ πρωΐνος, δι' ὃ καὶ ἡ σελήνη πρὶν τῆς νομισίας τῆς, ἔσται τὴν 25ην, θὰ διέλθῃ πάλιν πλησίον αὐτοῦ. Τέλος κατὰ τὴν ἀκολουθίαν νέαν σελήνην, γενησομένην τὴν 27 Νοεμβρίου ἡ Ἀφροδίτη τῶσον προέβη, ὥστε ὅταν ὁ ἡλιος ἀνατέλλῃ ὑπὲρ τὸν ὄριζόντά μας καὶ ὁ πλανήτης αὐτὸς θὰ εὐρίσκηται ἐπὶ τοῦ δίσκου του κατὰ τὸ φαινόμενον καὶ ἐπομένως καὶ ἡ σελήνη θὰ ἔσται πλησιέστερον εἰς αὐτὸν παρὰ εἰς πάντα ἄλλον πλανήτην.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑΙ

Ὁρησκευτικὴ τις ἐταιρία τοῦ Λονδίνου, περιγράφουσα τὴν μητρόπολιν ἐκείνην, λέγει ὅτι τὰ ὄρια τῆς ἀστυνομικῆς τῆς περιφερείας περικλείουσι 576 τετραγωνικὰ μίλια καὶ κατοίκους 4,000,000, ὅτι ἐν αὐτῇ εὐρίσκονται περισσότεροι Ἑβραῖοι ἢ ὅσοι ἀπαντῶνται ἐν Παλαιστίνῃ, περισσότεροι Σκῶτοι ἢ ὅσοι εὐρίσκονται ἐν Ἐδιμβούργῳ (τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Σκωτίας), περισσότεροι Καθολικοὶ ἢ ὅσοι εὐρίσκονται ἐν αὐτῇ τῇ Ρώμῃ, καὶ ὅτι ἐν Λονδίῳ λαλοῦνται γλώσσαι ποικίλαι. Εἰς τὴν πόλιν ταύτην ἀνά πέντε λεπτὰ συμβαίνει καὶ μία γέννησις καὶ ἀνά ὀκτώ λεπτὰ εἰς θάνατος.

(Ταχυδρόμος τῆς Μαγχεστρίας.)

Ἐκθεσίς τις τοῦ κατὰ τὸ 1871 ἀπολογισμοῦ τῶν κατοίκων τῆς Σκωτίας, ἐκδοθεῖσα ἐσχά-

τως, δεικνύει τὰς ἐργασίας τοῦ λαοῦ ἐκείνου ὡς ἐξῆς. Ἐκ 3,360,018 κατοίκων, τοῦ ὀλοκοῦ πληθυσμοῦ, 1,468,585 καταγίνονται εἰς διάφορους ἐργασίας. Κατὰ τὸ διάστημα τῶν τελευταίων δέκα ἐτῶν ὁ τῶν τεχνητῶν ἀριθμὸς ἠξίωσε κατὰ 2,567 καὶ σήμερον εἶναι 54,198. Ἡ κλάσις τῶν ἐμπορευομένων κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα ἠξίωσε κατὰ 31,773 καὶ σήμερον ἀριθμεῖ 146,694. Ἡ γεωργικὴ τάξις ὁμοίως δεικνύει ἐλάττωσιν κατὰ 102,289, ἀριθμοῦσα ἤδη 270,008, ἐνῶ τὸ 1861 ἠρίθμει 372,257. «Τοῦτο, λέγει ἡ ἐκθεσίς, τρανῶς δεικνύει τὴν ἀλήθειαν τοῦ ἐξαχθέντος συμπεράσματος, ὅτι δηλαδή ἡ εὐημερία τῆς χώρας, ὅσον προχωροῦν τὰ ἔτη τόσον μᾶλλον ἐξαρτᾶται ἀπὸ τῶν ἐμπορικῶν, βιομηχανικῶν καὶ μεταλλευτικῶν ἔργων.»

Κατὰ τὴν τελευταίαν ἀπογραφὴν τοῦ 1870 αἱ ἠνωμένοι Πολιτεῖσι κατοικοῦνται ὑπὸ 18,923,210 κατοίκους. Ἐκ τούτων 4,886,387 εἶναι μαῦροι, 383,742 εἶναι ἰνδοαμερικανοὶ ἰθαγενεῖς καὶ 63,254 Κινέζοι.

Τὸ μῆκος τῶν ἐν ταῖς ἠνωμένοις Πολιτεῖσις τηλεγραφικῶν γραμμῶν εἶναι 75,000 ἀγγλικῶν μιλίων. Οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ὄντες τηλεγραφικοὶ σταθμοὶ εἶναι περὶ τὰς 5,000 οἱ δὲ ἐν αὐταῖς ἐργαζόμενοι ὑπάλληλοι περὶ τὰς 7,000. Τηλεγραφήματα διαβιβάζονται ὑπὲρ τὰ 11,500,000 κατ' ἔτος.

Ἐπολογίζεται ὅτι διὰ μίαν λίπραν κρεμίζιου ἀπαιτοῦνται 65,000 ἐντόμων, ἡ δὲ ποσότης τοῦ εἰς ἠνωμ. Πολιτ. εἰσαχθέντος κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος ἀνῆλθεν εἰς 1,849,842 λιτρῶν. Χάριν λοιπὸν τῆς κοσμήσεως τῶν ἐν Ἀμερικῇ κυριῶν, αἵτινες ἔχουσιν ἀνάγκην ὑσγίνου (καρμινίου), πρὸς ἐρύθημα καὶ βαφῶν διαφόρων διὰ τὰ σερίτια, πτερὰ καὶ φορέματα τῶν, ὁ ἐτήσιος ἀριθμὸς τῶν φονευομένων ἐντόμων ἀνῆλθεν ἤδη εἰς 120,239,730,000.

Ἡ ἡδονὴ δὲν διαφθείρει τοὺς ἀνθρώπους ἀλλ' οἱ ἀνθρώποι καταχρῶνται τῆς ἡδονῆς. Ἡ ἡδονὴ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν εἶναι καλὴ. Εἶναι ἡ ὥ ρ α ι ὅ τ η ς τὴν ὅποιαν ὁ πάνσοφος καὶ πανάγαθος Θεὸς δίδει εἰς πᾶν ὅ,τι ὠφέλιμον, εἰς πᾶσαν ἀναγκαίαν πράξιν, ὅπως μὴ λησμονώμεν αὐτά.

Ο ΚΑΜΕΡΩΝ ΠΕΡΙ ΔΟΥΛΕΜΠΟΡΙΟΥ

Ο πλοίαρχος του βασιλικού αγγλικού ναυτικού Καμερών, γράφων ες Ουζιζής της Κεντρικής Αφρικής προς το επί των εξωτερικών υποργείον της Αγγλίας, αφού περιγράψει όσα είδεν περί του κατά την Ανατολική Αφρικην δουλεμπορίου, συμβουλεύει τὰ ακόλουθα ως μέσα της ολοσχερούς καταπαύσεως του.

«Αφ' ότου ανεχώρησα ες Ουνυανυέμβης διηλθοι χώρας πολύ έκτεταμένης, άλλ' έρήμους ως έκ του καταχθονίου τούτου έμπορίου. Όσον άφορα την κατάργησιν του αυτή θα ήναι αδύνατος έώσού ή χώρα δέν συγκοινωνήση μετά του πεπολιτισμένου κόσμου. Αρχιτεκτονικαί δυσκολίαι δέν υπάρχουν δια να καταστρωθή σιδηρόδρομος έκ Βογαμόγιου μέχρι Ουζιζής. Γραμμή άπλή δύναται να καταστρωθή προς 1000 λίρας τὸ μίλιον, ωστε 800,000 λίραι άρκοσι προς κατασκευήν της. Είς μέγα μέρος της όδου ούδέν άλλο απαιτείται ή να τεθώσι τὰ υποστηρίγματα και να στερεωθώσι αι σιδηραί ράβδοι. Το παρόν έμποριον των χωρών τούτων, παρέχει ή τοίς 100 κέρδος εις τον προτεινόμενον σιδηρόδρομον, μετ' όλίγα δέ ετη ή αύξησις της εισαγωγής και εξαγωγής θα διπλασιάση και θα τριπλασιάση τὰ κέρδη. Ηδη ελεφαντόδοντες και δούλοι είναι τὰ μόνα είδη της εξαγωγής, άλλ' άμα τὰ μέσα της συγκοινωνίας πραγματοποιηθώσι και ή γεωργία έμφυχωθή, θα παράγηται βάμβαξ, κόμι ελαστικόν, δέρματα, όρίζιον, γεννήματα, καφές και άλλα. Προσέτι αφού ή γραμμή αυτή τελειωθή κλάδοι δυνατών να επεκτανθώσι μέχρι της Βικτωρίας Νυάνζης και του Υρορί και μετά καιρόν και άλλαι γραμμαί να καταστρωθώσι πέραν της Ταγκανύκας. Όταν ή κυρία γραμμή μέχρι της θέσεως τούτης συμπληρωθή, προτεινω να διωρισθώσι Ευρωπαίοι πράκτορες παρά την Μβούμην της Ουνυανυέμβης, (όχι εις Ταβώραν, ής τὸ κλίμα είναι νοσηρόν) και εδώ (έν Ουζιζή). Ούτοι πρέπει να έχωσιν υπό τας διαταγάς των 500—600 Ινδούς στρατιώτας και αρκετούς Ευρωπαίους υποτακτικούς, ίνα δύνανται να τιμωρώσι πάντα τολμώντα να μετέλθη τὸ δουλεμπόριον και προσέτι να έμποδιζώσι τούς μεταξύ ίθαγενών πολέμους, οίτινες τὸ τρέφουσι. Την λίμνην πρέπει να διαπλέωσι δύο ή τρία πλοία 50 τόνων χωρητικότητος έκαστον, τὰ όποια δυνατὸν να

μεταφερθώσιν εις τεμάχια· ταύτα θα προστατεύωσι τὸ νόμιμον έμποριον και θα κωλύωσι την μεταφοράν δούλων. Έπειδή τὸ ζήτημα τούτο ένδιαφέρει άπαντα τον πεπολιτισμένον κόσμον αι μεγάλαι δυνάμεις δύνανται να συστήσωσιν έπιτροπήν, ήτις να αποφασίση όποια μέσα πρέπει να λειφθώσι δια να εξαλειφθῆ ή άρά αυτή της Αφρικής. Αντι να ποτιζήται με τὸ αίμα των κατοίκων της ή ήπειρος αυτή απαιτεί πολὺ περισσότερον πληθυσμόν δια να ανοίξη τούς θησαυρούς της. Ηδη άπαντῶμεν δυσκολίαν εις τὸ πῶς να χρησιμοποιήσωμεν τούς άπελευθερουμένους δούλους. Διατί να μη συστήσωμεν δι' αυτών άποικίας, αίτινες κατ' αρχάς μεν θα έχωσιν βεβαίως ανάγκην προστασίας, μετά ταύτα όμως θα δύνανται να αυτοδιοικηθώσιν. Τέλος προσθέτω ότι όπου και άν άπήνητησα Άραβας, εύρον αυτούς έμπροσηγόρους, περιποιητικούς και φιλοξένους. Δέν έπιχειρῶ νῦν τούς κατηγορήσω, καθ' όσον άφορα τὸ δουλεμπόριον. Ούτοι εύρον τὰ πράγματα τοιαύτα και τὰ άφῆκαν όπως τὰ εύρον. Οί δούλοι των σχεδόν πάντοτε—εξαιρέσεις υπάρχουν μονον όσαι άποιτουνται δια να δεικνύωσι τον κανόνα—τρέφονται καλῶς, τυγχάνουσι καλής περιποιήσεως και δέν παραμελοῦνται.»

ΦΙΛΟΙ ΑΛΗΘΕΙΣ

Πολλοί έκ των ανθρώπων έχουσι φίλους, τινές μεν πολλούς, τινές δέ όλίγους. Άλλοι όμως είναι όλως δι' όλου έστερημένοι φίλων έν τούτῳ τῷ κόσμῳ, και πόσον σκληρά και θλιβερά είναι ή θέσις των, αυτοί μόνοι γινώσκουσι. Πλὴν και οί φίλοι δέν είναι αληθείς και ειλικρινεῖς πάντοτε· μάλιστα σήμερα μεταξὺ ήμῶν οί αληθεῖς φίλοι είναι τόσο σπάνιοι, όσον κοινή είναι ή ιδιοτέλεια, όσον μεγάλη ή κενοδοξία και όσον πολλή ή διαφορά. Σήμερα αν τις μας πλησιάσῃ πράττει τούτο, ως επί τὸ πλεστον, ούχι ότι αισθάνεται κλίσιν τινά προς ήμας, άλλ' ίνα εκτελέσῃ σκοπόν του τινά, ήτοι χάριν ιδιοτελείας· ο αληθής όμως φίλος άγεται υπό αγάπης· πάντοτε μας αγαπᾷ μεθ' όλα μας τὰ ελαττώματα, με όλος μας τās αδυναμίας· ο αληθής φίλος δέν υποφέρει ν' άκούη τὸ κακόν μας· μετά ζέσεως αναλαμβάνει την υπεράσπισίν μας· έν καιρῷ δυστυχίας δια της συμπαθείας του και δια διαφορών πράξεων φιλοφρόνων ελαφρύνει τὰ δεινά μας. Άλλ' ή αγάπη αυτή μονον εις

αγνάς καρδίας εύρίσκει κατοικίαν και δια τουτο αδύνατον να υπάρξῃ αληθής φίλος όταν δέν υπάρχει αγνότης. Πόσον ωραίον παράδειγμα αγάπης και αγνότητος παριστῶσι τὰ ακόλουθα, άφίνομεν να κρίνωσιν οί άναγνώσαι.

Η θυγάτηρ ίατροῦ τινος έν Λονδίῳ συνήθιζε τās κυριακάς να επισκέπτηται τὰ νοσοκομεία των βιομηχανικών καταστημάτων, εις ά ο πατήρ της εξήσκει τὸ επάγγελμά του, άπολαύων του σεβασμοῦ και της αγάπης πάντων των εργατών. Κυριακήν τινά ή κόρη ενῶ συνωμίλει με παιδίον μέλλον ν' άποθάνῃ, του όποιου ή μήτηρ διετέλει εις φυλακήν, και παρηγόρει αυτό, έκ τινος άλλης κλίνης προσηλώθησαν επ' αυτής οί μέλανες οφθαλμοί άλλου άρρώστου. Τούτο παρατηρήσασα ή κόρη έσκέφθη να πλησιάσῃ και τον άλλον άρρωστον, και διευθυνθεῖσα προς αυτόν τον ήρώτησεν· «είσαι πολὺν καιρόν άσθενής; έχεις κανένα φίλον;»

Ερύθημα άνέβη εις τὸ ωχρόν του άσθενουῦ πρόσωπον, και ήμιεντροπιασμένος άπήνητησε δια φωνής χαμηλής: «Είμαι άρκετόν καιρόν εδώ, εδώ θα άποθάνω, άλλά φίλον δέν έχω.» άτενίσας δέ θλιβερώς αυτήν προσέθηκεν, «όσον σās έβλεπα με τὸ πτωχόν εκείνο παιδίον έσκεπτόμη» πόσον πολύτιμος θα μοι ήτο φίλος τις.»

Η κόρη τότε, άδιστακτως εκτείνας την χείρῳ της εις τον άσθενῆ, ειπε με ύφος άπλοῦν άλλ' άποφασιστικόν ότι δύναται να την θεωρή ως φίλον του. Καθίσας δέ παρά την κλίνην ήρχισε να συνομιλῆ μετ' αυτού, και πρώτον εξήτησε την ιστορίαν του. Έκ της συνομιλίας εκείνης έμαθεν ότι ο άρρωστος υπήρξε στρατιώτης, ότι παρευρέθη εις δύο πολέμους, ότι, όταν επέστρεφεν εις την πατρίδα του, οί γονεῖς του είχαν άποθάνει, ότι ήρρώστησε και υπέφερε πολὺ κτλ. Παρατήρησεν όμως συνάμα ότι ο νέος φίλος της έβλασφήμει και ώρκιζετο σχεδόν άδιακόπως και ότι ήτο σχεδόν δύσκολον να μη άγιάσῃ τις και άποστραφῆ τούς τρόπους του.

Η κόρη έντούτοις δέν τον άπεστράφη άλλά θερμῶς τον παρεκάλεσε να μη της ερεθίζῃ την ακοήν με τās βλασφήμους λέξεις του διότι τὸ τοιοῦτο πολὺ την δυσηρέσκει. Διέμενε δέ πιστή εις την ύπόσχεσίν της και έκτοτε, άμα εύρησκεν εύκαιρίαν, τον έπεσκέπετο και τῷ έφερεν ό,τι ήδύνατο.

Δέν παρήλθε πολὺς καιρός και μεταβολή

άξιοσημείωτος παρετήρηθη εις τον άνθρωπον εκείνον, μετανόησαντα μετάνοιαν άμεταμέλητον και εύρόντα και άλλον μεγαλήτερον ευεργετικώτατον φίλον, τον φίλον του Άσώτου, τον Υίόν του Θεοῦ, όστις ήτο και της κόρης αγαπητότατος φίλος. Ούτω δια της αγνής, δια της ειλικρινούς φιλίας, ο άσθενής εκείνος, ο άπηλπισμένος, ο ούδέν ένώπιον αυτού βλέπων ή σκότος και άπύλειαν και επ' αυτής της κλίνης των βασάνων κατέστη ειδαίμων, έχων πάντοτε πλησίον του φίλον, ο όποιος ούδέποτε μεταβάλλεται, φίλον όστις τόσο αγαπᾷ ώστε και την δόξαν του άφῆκε, δόξαν αιώνιον ήν είχε παρά τῷ Πατρί, και άνεκδιήγητα έπαθε, και την ψυχήν του έθεσε δια να καταστήσῃ ευδαίμονας, όσους τον πλησιάζουν. Τοιαύτη ή αληθής φιλία· ούδέν άλλο σκοπεύουσα ή την ύψωσιν, την εξάγνισιν, την μακαριότητα του φιλομένου. Πόσον διαφορετική δέν είναι από την παρ' ήμῖν, ψυχράν, έφήμερον, ψευδή και ιδιοτελεῆ εκείνην σχέσιν, την καλουμένην φιλίαν;

Ο ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΚΑΙ Η ΜΑΘΗΤΡΕΙΑ

Πρό τινων ετών νέος τις έστάλη εις Παρισίους δια να σπουδάσῃ, άλλά, ως πολὺ συχνά οί σπουδασταί παθαίνουσιν, έμπερδούθη εις θελκτικὴν τινά συναναστροφην και ταχέως έλησμόνησεν όσα καλά έν τοίς κόλποις της οικογενείας του είχε μάθει, ταχέως ή κεφαλή του εγεμίσθη από καπνούς και ή διάνοιά του έπαθε τύφον. Ηρχισε λοιπόν να νομιζῃ έαυτον μέγα τιόν, να περιφρονῆ τās αληθείας της θρησκείας και τέλος, ως του συρμοῦ φιλόσοφος, να λέγῃ «δέν υπάρχει Θεός.»

Μετά τινά ετη ο νέος φιλόσοφος μας έπέστρεφεν εις την πατρίδα του και ήμέραν τινά προσεκλήθη εις τινά οικίαν όπου εύρισκοντο αρκετοί φίλοι.

Ενῶ πάντες οί συνελθόντες συνομιλοῦν περί διαφορών άντικειμένων δύο νεάνιδες έστησαντο πλησίον παραθύρου και άνεγίνωσκον όμοῦ. Τούτο ιδών ο νέος μας τās έπλησίασε και ήρώτησεν αυτάς:

— Ποῖον μυθιστόρημα άναγινώσκετε με τόσο προσοχήν, κυρίαί;

— Δέν άναγινώσκομεν μυθιστόρημα, κύριε.

— Όχι μυθιστόρημα! Και λοιπόν τί βιβλίον άναγινώσκετε;

— Αναγινώσκωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ.

— Καὶ πιστεύετε ὅτι ὑπάρχει Θεός;

Ἐκπλαγεῖσαι διὰ τὴν ἐρώτησιν ταύτην αἱ νεάνιδες εἶδον ἀλλήλας καὶ ἐρύθημα ἀνέβη εἰς τὰς παρειάς των.

— Καὶ σεῖς δὲν πιστεύετε; εἶπε τότε ἡ μεγαλύτερα.

— Ἄλλοτε ἐπίστευον, ἀλλ' ἀφοῦ διέτριψα εἰς Παρισίους καὶ ἐσπούδασα τὴν φιλοσοφίαν ἐπίεσθην ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων καὶ ἐπομένως λέξις κενή.

— Ἐγὼ ποτὲ δὲν ὑπῆγα εἰς Παρισίους καὶ ποτὲ δὲν ἐσπούδασα φιλοσοφίαν, μόνον νὰ ἀναγινώσκω ἔμαθα. Πλὴν, ἀφοῦ σεῖς εἴσθε τόσον σπουδασμένος καὶ λέγετε ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός, εἶναι εὐχολον νὰ μοὶ εἰπῆτε πόθεν τὰ αὐτὰ προέκυψαν.

Ἡ κόρη λέγουσα τὰς τελευταίας ταύτας λέξεις, τόσον ἐθερμάνθη ὥστε τὰς ἐπρόφερεν ἀρκετὰ μεγαλοφώνως. Τότε ἐπλησίασαν τινες περιέργοι νὰ ἀκούσωσι περὶ τίνος ἦτο ὁ λόγος καὶ ἄλλοι δὲν ἤργησαν νὰ τοὺς μιμηθῶσι. Τέλος ὅλοι οἱ παρευρισκόμενοι περιεκύκλωσαν τοὺς συνομιλοῦντας.

— Ἀφοῦ εἴσθε τόσον πολυμαθὴς καὶ πιστεύετε ὅτι δὲν ὑπάρχει Θεός πολὺ θὰ μὲ ὑποχρεώσητε ἂν μοὶ ἐξηγήσητε πόθεν τὰ αὐτὰ προέκυψαν; εἶπε καὶ ἡ νέα κόρη.

— Τὰ αὐτὰ τὰ γεννοῦν αἱ ὄρνιθες.

— Καλῶς· ἀλλ' εἰπῆτε μας καὶ πόθεν αἱ ὄρνιθες προέκυψαν.

— Σεῖς ἀγαπᾶτε νὰ παίζητε, βλέπω. Δὲν εἰξεύρεται ὅτι αἱ ὄρνιθες προέρχονται ἀπὸ τὰ αὐτὰ;

— Τοῦτο τὸ εἰξεύρομεν· ἀλλὰ σὰς ἐρωτῶμεν ποῖον ἐκ τῶν δύο, αἱ ὄρνιθες ἢ τὰ αὐτὰ ὑπῆρξαν πρότερον.

— Δὲν ἐννοῶ τί θέλετε νὰ εἰπῆτε με ταύτην σας τὴν ἐρώτησιν· πλὴν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὑπῆρξε πρὶν εἶναι βεβαίως ἡ ὄρνις.

— Τότε λοιπὸν ὑπῆρξεν ὄρνις ἢ ὁποῖα δὲν προήλθεν ἀπὸ ὧν;

— Συγχωρεῖτε, κυρία· δὲν εἶπον ὅτι τὸ ὧν ὑπῆρξε πρῶτον;

— Τότε λοιπὸν ὑπῆρξεν ὧν τὸ ὁποῖον δὲν ἐγεννήθη ἀπὸ ὄρνιθα.

— Ναί, ἀλλὰ... πλὴν τί ἐκεῖ κάτω βλέπω; ἐξεφώνησεν ὁ φιλόσοφος, δεικνύων ἐξω τοῦ παραθύρου, διὰ τὴν ἀλλάξην ὀμιλίαν.

— Ἐγὼ βλέπω, κύριε, ἀπῆντησεν ἡ κόρη

ὅτι σεῖς δὲν εἰξεύρετε ἂν τὸ ὧν προῦπηρξε τῆς ὄρνιθος ἢ ἡ ὄρνις τοῦ ὧου.

— Καλὰ λοιπὸν, λέγω τὴν ὄρνιθα.

— Πολὺ καλὰ· τότε λοιπὸν ὑπῆρξε μία ὄρνις ἢ ὁποῖα δὲν προήλθεν ἀπὸ ὧν. Εἶπέ μοι, σὲ παρακαλῶ ἤδη, τίς ἔκαμε τὴν πρῶτην ταύτην ὄρνιθα, ἐξ ἧς προέκυψαν ὅλαι αἱ ὄρνιθες καὶ ὅλα τὰ αὐτὰ εἰς τὸν κόσμον;

— Φαίνεται, κυρία, ὅτι μὲ τὰ αὐτὰ καὶ τὰς ὄρνιθας σας μὲ νομίζετε κανένα ὄρνιθοπωλητήν.

— Οὐδόλως, κύριε, μόνον σας παρακαλῶ νὰ μοὶ εἰπῆτε, σεῖς ὁ ὁποῖος ἐσπούδασατε τὴν φιλοσοφίαν πόθεν ἢ μήτηρ πασῶν τῶν ὄρνιθων καὶ τῶν ὧν των προέκυψεν.

— Ἄλλὰ, διατί;

— Καλὰ, ἀφοῦ σεῖς δὲν τὸ εἰξεύρετε, νὰ σας τὸ εἶπω ἐγὼ. Ἐκεῖνος, ὅστις ἐπλασε τὴν πρῶτην ὄρνιθα, ἢ ἂν ἀγαπᾶτε τὸ πρῶτον ὧν, δὲν εἶναι πλάσμα τῆς φαντασίας τῶν ἀνθρώπων, ἀλλὰ ποιητὴς τοῦ οὐρανοῦ, τῆς γῆς καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτοῖς. Τοῦτον ὀνομάζομεν Θεόν, καὶ βλέπετε ὅτι χωρὶς Θεοῦ οὔτε τὴν ὑπαρξίν μιᾶς ὄρνιθος ἢ ἐνὸς ὧου δύνασθε νὰ ἐξηγήσητε, πόσον μᾶλλον τὴν ὑπαρξίν τοῦ σύμπαντος κόσμου.

Ὁ νέος φιλόσοφος ἔμεινεν ὡς ἰχθὺς ἀφωνος ἐνώπιον τῆς μαθητρίας ἐκείνης καὶ μετ' ὀλίγον λαβῶν τὸν πῖλον τοῦ τῶ ἐκοψε λάσπην.

.....
ΤΑ ΙΕΡΑ ΧΟΡΤΑ

Τὸ θυμίαμα καιόμενον μόνον παράγει καπνὸν διαπεραστικὸν καὶ ὀλίγον εὐάρεστον.

Ἡ σμύρνα κατὰ τοὺς ποιητὰς ἦτο τὰ δάκρυα τῆς Μύρρας, θυγατρὸς τοῦ Κινύρου βασιλέως τῆς Κύπρου, ἣτις μετεμορφώθη εἰς θάμνον, διὰ νὰ τιμωρηθῇ, ἐπειδὴ πολὺ ἠγάπα τὸν πατέρα της. Κατὰ τοὺς βοτανικοὺς δὲ μὴ εἶναι ἀπλῶς ἡ ρητίνη τοῦ θαλασμοδένδρου σμύρνης, τὸ ὁποῖον κυρίως φύεται ἐν Ἀραβίᾳ καὶ Ἀβυσσινίᾳ. Αὕτη ἐν τῇ νεωτέρᾳ μυρεφικῇ χρησιμεύει μόνον πρὸς σύνθεσιν ὀδοντοτριμμάτων.

Τὴν ἀλόην τὴν ὁποῖαν μεταχειρίζονται εἰς τὴν ἱατρικὴν δὲν πρέπει νὰ συγχέωμεν μετὰ τῆς ἀλόης τὴν ὁποῖαν ἀναφέρει ἡ Γραφή. Ἡ τελευταία αὕτη εἶναι τὸ ἀγάλλογον ἀλοξήυλον, δενδρύλιον φυόμενον ἐν Ἀνατολῇ, τοῦ ὁποῖου τὸ ἀρωματικώτατον ξύλον εἶναι τὸ κυριώτερον συστατικὸν τῶν μυρισμένων ρά-

βδων, ἅς οἱ Ἴνδοι καίουσιν ἐντὸς τῶν νῶν των.

Πάντα ταῦτα τὰ μύρα ἦσαν τότε πολὺ ἀκριβὰ, καὶ τινὰ ἐξυγίζοντο μὲ χρυσίον. Οὕτω βλέπομεν τὰ ἀρώματα κατέχοντα πρῶτην θέσιν μεταξὺ τῶν δώρων, τὰ ὁποῖα ἡ βασίλισσα τῆς Σαβᾶ ἔφερεν εἰς τὸν Σολομῶνα, καὶ μεταξὺ τῶν προσφερθέντων εἰς τὸ παιδίον Ἰησοῦν ὑπὸ τῶν μάγων. «Ὅταν ὁ Ἐζεκιᾶς ὑπεδέχθη τοὺς πρεσβευτὰς ἐκ Βαβυλῶνος ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς ὅλα τὰ πολύτιμα τοῦ πράγματα, τὸν ἄργυρον, καὶ τὸν χρυσόν, καὶ τὰ ἀρώματα, καὶ τὰ πολύτιμα μύρα, καὶ πᾶσαν τὴν ὀπλοθήκην αὐτοῦ, καὶ πᾶν ὅ,τι εὕρισκετο ἐν τοῖς θησαυροῖς αὐτοῦ.» (Ἡσαίας λθ'. 2.)

Ἡ αἰγυπτιακὴ συνήθεια νὰ προσφέρωσιν ἀρώματα εἰς τοὺς ξένους, ὅσους ἤθελον νὰ τιμήσωσι, φαίνεται ὅτι εἰσεχώρησε καὶ παρ' Ἑβραίοις. Ὁ Ἡσαίας ὀμιλεῖ περὶ τοῦ εὐδῶδου ὕδατος, τὸ ὁποῖον ἔρριπτον εἰς τὸ πρόσωπον τῶν φίλων, ὡς γίνεται ἀκόμη καὶ σήμερον ἐν Ἀνατολῇ.

«Καὶ ὄντος αὐτοῦ ἐν Βηθανίᾳ, ἐν τῇ οἰκίᾳ Σίμωνος τοῦ λεπροῦ, κατακειμένου αὐτοῦ, ἤλθε γυνὴ ἔχουσα ἀλάβαστρον μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτελοῦς· καὶ συντρίψασα τὸ ἀλάβαστρον, κατέχευεν αὐτοῦ κατὰ τῆς κεφαλῆς. (Μάρκ. δ'. 3)

Φαίνεται ὅτι οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἐγίνωσκον τὸν σάπωνα. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ ἑβραϊκὴ λέξις *β ο ρ ι θ*, ἣτις ἀπαντᾶται δις ἐν τῇ Γραφῇ (Ἱερμ. 6'. 22 Μαλαχ. γ'. 2) εἰς ὅλας τὰς νεωτέρας μεταφράσεις μεθερμηνεύεται σαπώνιον, ἀλλ' ὑπάρχουσι πολλὰ διδόμενα καθ' ἃ πρέπει νὰ θεωρήσωμεν τὸ τοιοῦτον ὡς σφάλμα. Οἱ ἐβδομήκοντα μεταφράζουσι τὴν λέξιν *βοριθ* π ὁ α ν καὶ ἡ Βουλγάτα π ὁ α ν βοριθην. Ὁ Ἰακῆς ὑποθέτει ὅτι ἦτο τὸ χόρτον στρουθίον (τσεγένι) καὶ τοιαύτην σημασίαν τῷ δίδει καὶ ὁ Διοδάτης. «Ὅταν πλυνθῆς με νίτρον καὶ θέσεις περὶ σεαυτὸν πολλὰ χόρτα πλυντήρια.» (Ἱερ. β'. 22.)

Ὁ Μαιμωνίδης διατείνεται ὅτι ἦτο εἶδος σαπωνοχόρτου, ὀνομαζομένου ὑπὸ τῶν Ἀράβων γ α ζ ο ὑ λ καὶ τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν Ἅγιον Ἱερώνυμον, ἐφύετο ἀφθόνως εἰς τὰ ὑγρά τῆς Παλαιστίνης μέρη. Ἄλλοι σχολιασταὶ ὑποθέτουσιν ὅτι τὸ βοριθ ἦτο σαπωνώδης ἄργιλος ἐξ ἐκείνων οὗς ἀκόμη μεταχειρίζονται εἰς τὰ λουτρά ἐν Ἀνατολῇ, καὶ ὅστις ὀμοιάζει μὲ τὴν λεγομένην πλυντρίδα γῆν.

Ὁ Δόκτωρ Ἐνδερσον, ἐν τῇ ἐσχάτῳ ὑπ' αὐτοῦ γενομένη μεταφράσει τοῦ Ἱερεμίου, μεθερμηνεύει τὴν λέξιν *βοριθ* διὰ τῆς κάλιον, καὶ, καθ' ἡμᾶς πλησιάζει μᾶλλον εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἐπειδὴ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἦτο εἶδος τι νίτρον ἢ νιτρικοῦ καλίου, τὸ ὁποῖον εὕρισκετο ἐν τῇ φύσει κατὰ τὴν Ἰουδαίαν. Στηρίζομεν δὲ τὴν γνώμην ταύτην εἰς περικοπήν τινὰ τοῦ Ταλμούδ, βιβλίον *Χεριτῶθ*, ὅπου τὸ βοριθ τῆς Καρχήνης σημειοῦται ὡς συστατικὸν θυμιάματός τινος. Ἄν λοιπὸν τὸ βοριθ ἦτο σαπώνιον ἤθελον ἐμποδίζει τὴν καθῆσθαι ἐνῶ ἂν ἦτο νίτρον τὸ πρᾶγμα ἐξηγεῖται.

Ἀργότερον θέλωμεν ἐπανέλθῃ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος καὶ τότε θὰ διηγηθῶμεν εἰς ποῖον περιπτώσειν ὠφείλεται ἡ ἀνακάλυψις τοῦ σάπωνος καὶ εἰς ποῖαν χρῆσιν κατὰ πρῶτον ἦτο προωρισμένος.

Καὶ τοι οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἐγίνωσκον τὸν σάπωνα μετεχειρίζοντο ὁμως πολλὰ κοσμητικά.

Αἱ ἐρωτότροποι Ἰουδαῖαι, μὴ εὐχαριστοῦμαι μὲ τὰ κάλλη ὅσα ἡ φύσις δὲ φιλῶς ταῖς ἐχάρτισεν, ἐζήτουν νὰ φανῶσιν ἐτι ὠραιότεραι διὰ τεχνασμάτων. Οὕτως ἡ Ἰεζάβελ διὰ νὰ ἐλκύσῃ τὸν Ἰησοῦ ἔβαψε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς, καὶ ἐκαλώπισε τὴν κεφαλὴν αὐτῆς, καὶ διέκυψε διὰ τοῦ παραθύρου. (Β. Βασ. θ'. 30) Καὶ ὁ αὐστηρὸς Ἰεζεκιήλ ἐλέγχει τὰς θυγατέρας Σιών ὅτι ἐλούοντο ἐντὸς ὑδάτων εὐωδῶν, ὅτι ἐψιμμυθιοῦντο καὶ ἐκαλύπτοντο μὲ κοσμήματα.

Ἡ ἔξοχος ὠραιότης τῶν Ἑβραίων γυναικῶν, ἣτις κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν τῆς Γραφῆς ἐκφρασιν «ἤρπαζεν ἀμέσως τοὺς ὀφθαλμοὺς,» μετεδόθη κληρονομικῶς ἀπὸ γενεᾶν εἰς γενεάν, διὰ μέσου ὧν τῶν περιπετειῶν καὶ ταπεινώσεων, ἅς ὑπέστη ὁ λαὸς οὗτος· ἀλλὰ ὡς κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἑσθῆρ οὕτω καὶ σήμερον εἰς πολλὰς χώρας αἱ Ἰσραηλιτίτιδες ζητοῦσι διὰ διαφόρων κοσμητικῶν νὰ αὐξήσωσι τὰ φυσικὰ των κάλλη.

Τὸ αἰγυπτιακὸν κῶλ, εἰσέτι χρησιμεύει ὁπως εἶδη εἰς τὰς Ἑβραίδας τῆς Τύνιδος καὶ Ταγγέρης τὴν μαλακότητα καὶ γλυκύτητα τῶν ὀφθαλμῶν τῆς δορκάδος· τὸ δὲ πνουδά, τὸ ὁποῖον φέρει ἐπὶ τῶν ἀδυνατισμένων παρειῶν των τὸ ροδόχρουν ἐκεῖνο, εἶναι ἴσως τὸ αὐτὸ τὸ ὁποῖον καὶ ἡ Ἰεζάβελ μετεχειρίζετο.

Οἱ Ἑβραῖοι δὲν μᾶς ἀφῆκαν, ὡς οἱ Αἰγύπτιοι καὶ τὰ ἀρχαῖα ἀσιατικὰ ἔθνη, τοιχογρα-

φίας και γλυφάς ἐξ ὧν νὰ μανθάνωμεν τὰ κατὰ τὸν οἰκιακὸν αὐτῶν βίον καὶ αἱ ὁποῖαι νὰ χρησιμεύωσιν ὡς βοηθητικαὶ εἰς τὰς περιγραφάς τῆς Παλαιᾶς Γραφῆς καὶ τῶν Ἱστορικῶν. Ἐν τούτοις διὰ τῆς σπουδῆς τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων τῶν νεωτέρων κατοίκων τῆς Συρίας κατωρθώθη ἡ γνώσις αὐτῶν. Ἡ τῆς ἡθῆς καὶ ἐθίμου τῶν Ἀνατολιτῶν ἀπὸ πολλῶν οἰώνων διαμένουσιν ἀμετάβλητα καὶ ἀναγνωρίζει τις εἰς τοὺς Ἀραβας καὶ εἰς τοὺς κατοίκους τῆς Παλαιστίνης σχεδὸν ἀκριβῶς τὰ ἡθῆ καὶ ἐθίμα τῶν ἀρχαίων Ἑβραίων. Οὕτως κατὰ τὴν γαμήλιον πομπήν, ὅτε ἡ νύμφη προχωρεῖ καλῶς κεκαλυμμένη, βλέπομεν τὸ ράντισμα τοῦ εὐώδους ὕδατος, περὶ οὗ λαλεῖ ὁ Ἡσαίας, καὶ τὰ ἀρωματικὰ καπνίσματα τοῦ Ἀσματος τῶν ἀσμάτων.

Εἰς τὴν ἐνδυμασίαν τῆς νύμφης προσέτι ἀπαντῶμεν σχεδὸν ὅλα τὰ κοσμήματα τὰ ὁποῖα ἐκόσμουσαν τὰς θυγατέρας τῆς Σιών καὶ τὰ ὁποῖα ὁ προφήτης ἀπαριθμεῖ ὅταν τὰς ἀπειλήσῃ ὅτι θὰ τὰ χάσῃ πρὸς τιμωρίαν διὰ τὰ ἀμαρτήματά των.

«Ἐπειδὴ αἱ θυγατέρες τῆς Σιών ὑπερηφάνευσαν καὶ περιπατοῦσι μὲ ὑψωμένον τράχηλον καὶ μὲ ὄμματα ἄσπερνα, περιπατοῦσαι τρυφηλὰ καὶ τρίζουσαι μὲ τοὺς πόδας αὐτῶν, διὰ τοῦτο ὁ Κύριος θέλει φαλακρῶσαι τὴν κορυφήν τῆς κεφαλῆς τῶν θυγατέρων τῆς Σιών, καὶ ὁ Κύριος θέλει ἐκκαλύψει τὴν αἰσχύνην αὐτῶν. Ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ὁ Κύριος θέλει ἀφαιρέσει τὴν δόξαν τῶν τριζόντων στολισμῶν, καὶ τὰ ἐμπλόκια, καὶ τοὺς μηνίσκους, τὰ περιδέρια, καὶ τὰ βραχιόλια, καὶ τὰς καλύπτρας, τοὺς κεκρυφάλους, καὶ τὰς περισκελίδας, καὶ τὰ κεφαλόδεσμα, καὶ τὰς μυροθήκας, καὶ τὰ ἐνώτια, τὰ δακτυλίδια, καὶ τὰ ἔρρινα, τὰς ποικίλας στολάς καὶ τὰ ἐπενδύματα, καὶ τὰ περιχάλυμματα καὶ τὰ θυλάκια, τὰ κάτοπτρα καὶ τὰ λεπτὰ λινᾶ, καὶ τὰς μήτρας, καὶ τὰ θέριστρα. Καὶ ἀντὶ τῆς γλυκειᾶς ὁσμῆς, θέλει εἶσθαι δυσωδεῖα· καὶ ἀντὶ ζώνης, σχοινίον· καὶ ἀντὶ καλλικομίας, φαλάκρωμα· καὶ ἀντὶ ἐπιστομαγίου, περιζώμα σάκκινον ἠλιόκαυμα, ἀντὶ ὠραιότητος.» (Ἡσαίας γ'. 16—24.)

Αἱ μυροθήκαι, αἵτινες ἀναφέρονται ἐν τῷ καταλόγῳ τούτῳ ἦσαν πολὺ προσφιλεῖς εἰς τὰς Ἑβραίας, αἱ ὁποῖαι τὰς ὀνόμαζον «μυροθήκας τῆς ψυχῆς,» διὰ νὰ παραστήσωσι τὸ ἐξαισίον ἀποτελέσμα τὸ ὁποῖον ἔφερον εἰς τὸ

πνευμάτων. Τὰ κάτοπτρά των ἦσαν ὡς καὶ τὰ τῶν Αἰγυπτίων, δηλαδὴ ἐκ σίλθοντος μετάλλου. Ὀλιγότερον φιλάρεσκοι κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Ἐξόδου, ἢ κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ Ἡσαίου ἔδωκαν αὐτὰ εἰς τὸν Μωυσῆν διὰ νὰ κατασκευάσῃ τὴν χαλκὴν λεκάνην, ἣτις ἐχρησίμευεν εἰς τὴν σκηνὴν διὰ τοὺς καθαρισμούς.

Ἐκ τῶν ἀπειλῶν τοῦ προφήτου ἡ μάλλον ἐγγικτικὴ διὰ τὰς ὠραίας ἀμαρτωλὰς ἦτο τὸ φαλάκρωμα, ἢτοι ἡ ἀπώλεια τῶν τριχῶν των, αἵτινες τὰς καθίστων ὠραιότητα, καὶ τὰς ὁποίας συνήθως ἐκράτουν διὰ χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν δικτύων. Ἡ ἀπώλεια αὕτη ἐθεωρεῖτο ὡς σημεῖον δουλείας καὶ ἀτιμίας. Μεταξὺ τῶν ἀναγλύφων τῶν εὐρεθέντων εἰς τὰ ἐρείπια τοῦ Κουγιουντοῦ ὑπάρχουσι καὶ τινα παριστῶντα αἰχμησλώτους Ἑβραίους καλῶς κουρευμένους καὶ εἰς τὴν κατάστασιν τὴν ὁποίαν ὁ προφήτης Ἡσαίας τοῖς προεῖπεν. Αἱ κεφαλαὶ τῶν γυναικῶν, ἀφοῦ αὐταὶ ἐκηρύχθησαν ἀτιμαί, ἐξυρίσθησαν καὶ οἱ ὄνυχές των ἐκόπησαν, οὐδεμία δὲ ξένη ἠδύνετο νὰ ὑπανδρευθῇ Ἑβραῖον ἂν δὲν ὑπεβάλλετο εἰς ταύτην τὴν ἀτίμωσιν.

Οἱ Ἑβραῖοι ἔφερον μακρὰν κόμην, ὡς φυσικῶς τῷ ξανῶν καὶ γενικῶς πολλὰ μαλλία· ἡ τοῦ Ἀβεσσαλώμ ἐξύγιζε διακοσίους σίκλους.

Ὁ Μωϋσῆς, ὅστις πολὺ ἠγρύπνει ὅπως οὐδὲν ἔθιμον εἰδωλολητρικὸν εἰσχωρήσῃ εἰς τὰ τέχνα τοῦ Ἰσραὴλ, ἀπηγόρευσε εἰς αὐτοὺς νὰ μιμηθῶσι τοὺς Ἀραβας, τοὺς Ἀμμωνίτας καὶ Μωαβίτας, οἱ ὁποῖοι ἐκοπτον στοργγύλην τὴν κόμην εἰς τιμὴν τοῦ Βάκχου. Τοῖς ἀπηγόρευσε προσέτι τὸ Φιζὰ, εἶδος σωροῦ σχηματιζομένου ἐπὶ τοῦ μετώπου πρὸς τιμὴν τοῦ Κρόνου, καὶ τὴν κατ' Αἰγυπτίους κουρείαν, τὴν πρὸς μνήμην τοῦ θανάτου τοῦ Ὀσίριδος ἢ Ἀδώνιδος.

Οἱ ἱερεῖς ἔκυρον τὴν κόμην κατὰ δεκαπενθημερίαν μὲ ψαλίδας, ὅπως μένωσιν ἄξιοι τῆς λειτουργίας τῶν θυσιαστηρίων. Οἱ Λευῖται ἐξυρίζοντο ὀλοτελῶς τὴν ἡμέραν τῆς χειροτονίας των. Ὁ δὲ Ναζωραῖος ἐχρεώσεται νὰ μὴ ἀφίσῃ οὔτε κἂν νὰ πλησιάσῃ τὸ ξυράφιον εἰς τὴν κεφαλὴν του καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς εὐχῆς του, ὅταν ὁμως τοῦτο παρήρηχετο μετέβαινεν εἰς τὸν ναὸν ὅπου ἐκοπτον τὴν κόμην του καὶ ἔκαιον αὐτὴν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΠΙΜΜΕΛΑ

.....